

Bestrijdingsmiddelenwet

dierplaagbestrijding 2004

Uitgevoerd door: VROM-Inspectie in samenwerking met de Voedsel en Waren Autoriteit

maart 2005

samenvatting

Eind 2003 werd door de VROM-Inspectie en de Voedsel en Waren Autoriteit (hierna te noemen VWA) besloten om gezamenlijk een project uit te voeren in het kader van de Bestrijdingsmiddelenwet. Eind 2004 en begin 2005 heeft de VROM-Inspectie samen met de VWA in het kader van de Bestrijdingsmiddelenwet inspecties uitgevoerd bij een groot aantal bedrijven, zoals slachterijen, vleesverwerkende bedrijven, bakkerijen, visbedrijven, bierbrouwerijen, energiebedrijven, horeca, opslagplaatsen van levensmiddelen en non-food, zorginstellingen enz., alwaar bestrijdingsmiddelen werden gebruikt ter wering of bestrijding van plaagdieren. Bij 164 van de 313 bedrijven (52%) die door de VROM-Inspectie en de VWA zijn geïnspecteerd werden overtredingen vastgesteld. Onder andere bleek dat nog steeds meer dan 10% onbevoegd beroeps- of bedrijfsmatig bestrijdingsmiddelen gebruikten. Hygiënische en bouwtechnische tekortkomingen werden op grote schaal vastgesteld hetgeen leidde tot het gebruik van bestrijdingsmiddelen in strijd met het gebruiksvoorschrift en het toelatingsbesluit van bestrijdingsmiddelen. In twee gevallen werd een niet toegelaten bestrijdingsmiddel aangetroffen. Duidelijk werd dat de opdrachtgever, de bedrijven waar de dierplaagbeheersing/wering/bestrijding wordt uitgevoerd, in veel voorkomende gevallen niet of onvoldoende de aanbevelingen van de dierplaagtechnicus opvolgt. Voorts is gekeken in het kader van de Gezondheidswet en Welzijnswet voor dieren en de Flora- en Faunawet naar het gebruik van zogenaamde lijmplanken. Bij 10 van de 313 bedrijven (0,3%) die door de Vrom-Inspectie en de VWA zijn geïnspecteerd werden overtredingen vastgesteld. Betreffende overtredingen van voornoemde wetgeving werd de Stichting Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming (hierna te noemen LID) middels een rapport van bevindingen geïnformeerd. Door de LID is 6 maal proces-verbaal opgemaakt en er is 4 maal een schriftelijke waarschuwing uitgegaan. De resultaten van de inspecties zijn beschreven in deze rapportage.

Inleiding	4
1.1 Algemeen	4
1.2 Aanleiding	4
1.2.1 Wettelijk kader	4
2 Doel en opzet van het onderzoek	7
2.1 Doel	7
2.2 Opzet onderzoek	7
2.2.1 Communicatie	7
2.2.2 Selectie van bedrijven	7
2.2.3 Werkwijze	8
3 Resultaten	9
3.1 Algemeen	9
3.2 Resultaten	9
3.2.1 Gebruik van bestrijdingsmiddelen zonder dat men in het bezit is van het vakbekwaamheidsdiploma	10
3.2.2 Gebruik van niet toegelaten bestrijdingsmiddelen	10
3.2.3 Gebruik van bestrijdingsmiddelen in strijd met het gebruikvoorschrift	10
3.2.4 Zorgvuldigheidsnorm	13
3.2.5 Overtredingen van de GWWD en Flora- en Faunawet	17
3.2.6 Monsterneming	18
3.2.7 Nazorg	18
4 Discussie	19
5 Conclusies	21
6 Aanbevelingen	23
7 Literatuur	24

Inleiding

1.1 Algemeen

Het omgaan met bestrijdingsmiddelen kan gevaarlijk zijn voor mens en milieu, met name bij ondeskundig gebruik. Ondeskundig gebruik kan inhouden dat degene die de bestrijdingsmiddelen gebruikt niet in het bezit is van het vakbekwaamheidsdiploma en/of dat men zich niet aan het gebruiksvoorschrift en toelatingsbesluit houdt. Ontwikkeling van resistentie bij plaagdieren is denkbaar indien men zich onder andere niet aan de wettelijke voorschriften houdt. Gebruik maken van niet toegestane vangmiddelen, zoals de zogenaamde lijmplanken veroorzaakt veel onnodig dierenleed.

1.2 Aanleiding

Eind 2002 begin 2003 is het project: Besluit vakkennis- en vakbekwaamheidseisen bestrijdingsmiddelen uitgevoerd. Hierbij is uitsluitend gekeken of de personen die beroeps- of bedrijfsmatig bestrijdingsmiddelen gebruiken in het bezit zijn van het vakbekwaamheidsdiploma “dierplaagbestrijding en houtrotverwekkende schimmels”. Daarbij zijn in 20% van de gevallen overtredingen van voornoemd besluit vastgesteld. Voorts werd geconcludeerd dat een vervolgproject wenselijk is om wederom het naleefgedrag betreffende voornoemd besluit te controleren en tevens de uitvoering van de dierplaagbestrijding te beoordelen in het kader van de Bestrijdingsmiddelenwet (1).

Voornoemde vakbekwaamheidseisen vormen een middel om het milieu en de volksgezondheid te beschermen. Voorts blijkt uit publicaties dat indien men op een juiste wijze omgaat met het bestrijden van dierplagen het gebruik van bestrijdingsmiddelen drastisch kan worden gereduceerd en de reeds gesignaleerde resistentie bij de te bestrijden plaagdieren kan/moet worden voorkomen. Met name in het oosten van ons land wordt regelmatig resistentie bij o.a. de rat vastgesteld als gevolg van het onjuist omgaan met bestrijdingsmiddelen, dit mede veroorzaakt door de eenvoudige verkrijgbaarheid van middelen in Duitsland en België. Voorts is tijdens de uitvoering van het project van eind 2002 begin 2003 gebleken dat gezien de wijze waarop de dierplaagbestrijding werd uitgevoerd in veel gevallen **niet** werd voldaan aan de Bestrijdingsmiddelenwet. Dit beeld werd bevestigd middels inspecties die door de VI zijn uitgevoerd naar aanleiding van klachten die bij de VI waren binnengekomen. Veelvuldig werd vastgesteld dat ernstige overtredingen werden begaan zoals het gebruik van niet toegelaten bestrijdingsmiddelen en het verkeerd omgaan met bestrijdingsmiddelen. Voorts bereikten allerlei signalen de Vrom-Inspectie en de VWA dat op grote schaal niet toegelaten vangmiddelen zouden worden gebruikt voor het bestrijden van muizen, zoals lijmplanken. Doelstelling van dit project was, om naast de controle van het al dan niet hebben van het vakbekwaamheidsdiploma, toetsing van de kwaliteit van de dierplaagbeheersing/wering/bestrijding en resultaat.

1.2.1 Wettelijk kader

Artikel 13 van de Bestrijdingsmiddelenwet regelt dat bij algemene maatregel van bestuur voorschriften onderscheidenlijk nadere voorschriften kunnen worden gegeven betreffende het afleveren, het voorhanden

hebben, het vervoeren na aflevering aan de kleinhandel anders dan in een vervoeronderneming, het vervoeren door de gebruiker, en **het gebruiken van bestrijdingsmiddelen**; gelet op het gestelde in het Besluit van 8 juli 1994, houdende voorschriften omtrent de vakkennis- en vakbekwaamheidseisen inzake bestrijdingsmiddelen (2). Op 8 juli 1994 is het Besluit vakkennis- en vakbekwaamheidseisen inzake bestrijdingsmiddelen inwerking getreden. Met dit besluit wordt beoogd het stellen van eisen aan het beroeps- of bedrijfsmatig gebruiken van bestrijdingsmiddelen voor het afweren of bestrijden van een dierplaaag of het bestrijden van een houtrotverwekkende schimmel. Artikel 10a van het Besluit regelt de eis van een vakbekwaamheidsdiploma, dat is afgegeven of verlengd door een door Onze Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer geregistreerd bedrijf, waarmee wordt voldaan aan door genoemde minister vastgestelde eindtermen, en dat niet ouder is dan vijf jaren, of een aanvraag door Onze Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer afgegeven bewijs van gelijkstelling dan wel verlenging daarvan, dat niet ouder is dan vijf jaren enz.

Bestrijdingsmiddelenwet van 12 juli 1962, houdende vaststelling van nieuwe regelen met betrekking tot de handel in en het gebruik van bestrijdingsmiddelen (3).

Artikel 2, eerste lid van de Bestrijdingsmiddelenwet: “het is verboden een bestrijdingsmiddel af te leveren, voorhanden of in voorraad te hebben, binnen Nederland te brengen of te gebruiken, waarvan niet blijkt dat het ingevolge de wet is toegelaten”. Met dit artikel wordt beoogd dat binnen Nederland geen bestrijdingsmiddelen worden gebruikt waarvan de gevolgen niet bekend zijn voor de volksgezondheid en het milieu.

Artikel 10, eerste lid van de Bestrijdingsmiddelenwet: “het is verboden te handelen in strijd met krachtens artikel 5, tweede lid, vastgestelde voorschriften”. Bij de toelating worden voorschriften gegeven omtrent de doeleinden waarvoor het middel uitsluitend dan wel niet gebruikt mag worden, alsmede waar mogelijk, omtrent de toepassing van de beginselen van de geïntegreerde bestrijding, en kunnen voorschriften worden gegeven welke onder meer betrekking hebben op de tijden en plaatsen waarop, de klimatologische omstandigheden waaronder de doseringen waarin, de wijze waarop en de technische hulpmiddelen waarmee het middel uitsluitend dan wel niet gebruikt mag worden, alsmede op de bij het gebruik in acht te nemen veiligheidstermijnen. Dit artikel beoogt dat bestrijdingsmiddelen op een veilige en professionele wijze worden toegepast zodat niet direct en/of indirect schade kan optreden voor de volksgezondheid en milieu.

Artikel 13, vierde lid van de Bestrijdingsmiddelenwet; een ieder is verplicht ten aanzien van de bestrijdingsmiddelen, resten van bestrijdingsmiddelen en ledige verpakkingen: zodanige zorgvuldigheid in acht te nemen dat geen gevaar ontstaat voor de mens dan wel voor dieren of planten welke instandhouding gewenst is of voor grond of water, en overigens zodanig zorgvuldigheid in acht te nemen als redelijkerwijs van hem kan worden verlangd om te voorkomen dat schade wordt toegebracht aan planten of delen van planten, welke aan anderen toebehoren.

Overige wet- en regelgeving: artikel 121, eerste lid van de Gezondheids- Welzijnswet voor Dieren (hierna te noemen GWWD) (4), gelet op het gestelde in artikel 36, eerste lid van de GWWD en artikel 72, eerste lid van de Flora- en Faunawet (5).

In de slotbepalingen van de GWWD is in artikel 121, eerste lid bepaald dat gedragingen in strijd met de voorschriften vastgesteld bij of krachtens artikel 36, eerste lid een misdrijf is. Artikel 36, eerste lid van de Gezondheidswet en Welzijnswet voor Dieren het is verboden zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van een dier te benadelen, gelet op. Met dit artikel wordt beoogd dat bij dieren geen pijn of letsel wordt veroorzaakt.

Artikel 72, eerste lid van de Flora en Faunawet wijst middelen aan waarmee dieren mogen worden gevangen of gedood. Lijmplanken worden hier niet genoemd en mogen dan ook niet voor de bestrijding van dierplagen worden gebruikt. Als deze lijmplanken toch worden gebruikt is dit een overtreding van artikel 72, vijfde lid van de Flora- en Faunawet. Zowel de medewerkers van de VWA als ook van de VI zijn niet bevoegd om op te treden inzake voornoemde wetgeving. Daarom wordt door de medewerkers van de VWA en de VI bij het aantreffen van lijmplanken een rapport van bevindingen opgemaakt en werd dit rapport van bevindingen gestuurd naar de Stichting Landelijke Inspectiedienst voor Dieren (hierna te noemen LID). Vervolgens werd door de LID strafrechtelijk opgetreden.

2 Doel en opzet van het onderzoek

2.1 Doel

Doel van het project handhavingactie “ Bestrijdingsmiddelenwet dierplaagbestrijding 2004” was vijfledig:

- inzicht te krijgen in de uitvoering van de dierplaagbeheersing, dierplaagwering en dierplaagbestrijding door bestrijdingstechnici

- inzicht te krijgen in de verhouding kwaliteit/effectiviteit van de bestrijdingsmaatregelen.

- de bevoegdheid van degene die bestrijdingsmiddelen beroeps- of bedrijfsmatig toepast

- inzicht te krijgen in het gebruik van niet toegelaten bestrijdingsmiddelen en verboden middelen zoals lijmplanken.

- strafrechtelijk optreden bij geconstateerde overtredingen, overeenkomstig de

Handhavingsuitvoeringsmethode (HUM), daar waar de medewerkers van de VROM-Inspectie en de VWA bevoegd zijn; in het kader van overtredingen in verband met de GWWD en Flora- en Faunawet zal een rapport van bevindingen worden opgemaakt, welk rapport zal worden verstuurd naar de LID

2.2 Opzet onderzoek

2.2.1 Communicatie

Vlak voor de eerste inspecties is een gezamenlijk persbericht uitgebracht over de handhavingactie door de VROM-Inspectie en de VWA. Veel dagbladen hebben de handhavingactie gepubliceerd en er zijn radio reportages gemaakt.

2.2.2 Selectie van bedrijven

Selectie van bedrijven heeft niet vanuit de projectleiding, de heren W.G.A. Ruiter namens de VROM-Inspectie en H.R. Reus namens de VWA, plaatsgevonden. De medewerkers van de VROM-Inspectie en de VWA hebben zelf de bedrijven uitgezocht, waarbij het enige criterium was: “of bij het desbetreffende bedrijf dierplaagbestrijdingsactiviteiten plaatsvinden”. In het projectplan was wel opgenomen dat door de VROM-Inspectie de grote industrieel werkende bedrijven, zoals slachterijen, opslagplaatsen, bierbrouwerijen enz., zouden worden geïnspecteerd en door de VWA de ambachtelijke bedrijven, zoals bakkerijen, slagerijen, horeca en de zorginstellingen.

2.2.3 Werkwijze

Voorafgaande aan de start van het project is een aantal voorlichtingsbijeenkomsten geweest om de leidinggevenden en de medewerkers, die met de uitvoering van het project zouden worden belast, te informeren en te instrueren. Het onderzoek is gestart eind september 2004 en heeft geduurd tot en met eind januari 2005. De bedrijven zijn in de meeste gevallen door individuele medewerkers van respectievelijk de VROM-Inspectie en VWA bezocht. Een aantal inspecties zijn uitgevoerd in combinatie met een andere activiteiten, hierbij valt te denken aan een CFK-controle, hygiëne-controle, een monsterneming enz..

De inspectiestart was een administratieve controle. Bij deze controle diende men de volgende aspecten te beoordelen:

1. vindt een dierplaagbestrijding plaats?
2. logboek aanwezig ?
3. worden bestrijdingsmiddelen gebruikt?
4. door wie worden deze middelen gebruikt?
5. is deze persoon in het bezit van het vakbekwaamheidsdiploma? Ja/nee.
6. welk(e) bestrijdingsmiddel(en) is/zijn gebruikt? Zijn deze toegelaten?
7. heeft men preventieve maatregelen gerapporteerd/ aanbevolen? (hygiëne- en bouwtechnische maatregelen).
8. zijn er daadwerkelijk plaagdieren aanwezig?

Vervolgens heeft een daadwerkelijke inspectie binnen en rondom het bedrijf plaatsgevonden om te beoordelen of het bestrijdingsmiddel overeenkomstig het gebruiksvoorschrift was toegepast, of de rapportage in overeenstemming was met hetgeen men in het bedrijf aantrof. Hierbij valt te denken aan:

1. heeft men voldoende lokdozen geplaatst?
2. zijn de lokdozen overeenkomstig het gebruikvoorschrift gevuld
3. staan de lokdozen op de juiste plaats
4. zijn de bestrijdingsmiddelen niet gemorst
5. worden de oude- en gemorste bestrijdingsmiddelen opgeruimd en als KGA-afval afgevoerd?
6. heeft men terecht bestrijdingsmiddelen toegepast (zijn er wel dan niet plaagdieren)?
7. hygiëne tekortkomingen aanwezig?
8. bouwtechnische tekortkomingen aanwezig?
9. lijmplanken aanwezig?

Vervolgens werd door de inspecteur/controleur aan de hand van de administratieve- en fysieke controle een beoordeling uitgevoerd om vast te stellen of er overtredingen door het bedrijf, dierplaagbestrijdingsbedrijf of bestrijdingstechnicus waren begaan. Voorts kon men er toe besluiten om een monster van het aangetroffen bestrijdingsmiddel te nemen.

Dit betekende dat, indien men beroeps- of bedrijfsmatig bestrijdingsmiddelen gebruikte, zonder dat men beschikte over het vakbekwaamheidsdiploma dierplaagbestrijder, een proces-verbaal werd aangezegd. Een schriftelijke waarschuwing werd verstuurd indien men onbevoegd bestrijdingsmiddelen toepaste in die bedrijven waar het dierplaagbestrijdingsplan was goedgekeurd door de eerste toezichthouder zoals de Rijksdienst voor de Keuring van Vee en Vlees. In die gevallen waar overtredingen werden begaan van het gebruiksvoorschrift en/of toelatingsbesluit werd, naar gelang de verwijtbaarheid, de uitvoerder of de opdrachtgever overeenkomstig de HUM, die bij het projectplan als bijlage was bijgevoegd, aangesproken.

3 Resultaten

3.1 Algemeen

In totaal waren 350 inspecties gepland. Gerealiseerd zijn 313 inspecties. Oorzaak hiervan was onder andere het hoge percentage overtredingen, waardoor relatief meer tijd per inspectie moest worden geïnvesteerd.

Tabel 1. Overzicht bedrijfsbezoeken

Bedrijfsbezoeken	Totaal	313
Vrom-Inspectie		143
VWA		170

3.2 Resultaten

Bij een groot aantal bedrijfsinspecties werden per bedrijf meerdere overtredingen vastgesteld. Dit betrof met name overtredingen van artikel 10, eerste lid gelet op het gestelde in artikel 5, tweede lid en artikel 13, vierde lid van de Bestrijdingsmiddelenwet.

De bevindingen van alle inspecties zijn samen gevat in tabel 2.

Tabel 2. Overzicht overtredingen

Totaal aantal gecontroleerde bedrijven	313
Beroeps- of bedrijfsmatig gebruik van bestrijdingsmiddelen zonder dat men in het bezit is van het vakbekwaamheidsdiploma (Overtreding van artikel 13, gelet op artikel 10a van het Besluit van 8 juli 1994, houdende voorschriften omtrent de vakkennis- en vakbekwaamheidseisen inzake bestrijdingsmiddelen).	35
Gebruik van niet toegelaten bestrijdingsmiddelen (overtreding van artikel 2, eerste lid van de Bestrijdingsmiddelenwet).	2
Handelen in strijd met het gebruiksvoorschrift en toelatingsbeschikking (overtredingen van artikel 10, eerste lid, gelet op artikel 5, tweede lid van de Bestrijdingsmiddelenwet).	132
Onzorgvuldig gebruik van bestrijdingsmiddelen (overtredingen van artikel 13, vierde lid van de Bestrijdingsmiddelenwet).	126
Gebruik van lijmplanken (overtreding van artikel 121, eerste lid, gelet op artikel 36, eerste lid de GWWD en artikel 72, eerste lid van de Flora en Faunawet).	10

Op grond van de bevindingen zijn in 89 gevallen strafrechtelijke maatregelen getroffen. Het overzicht van de maatregelen zijn samengevat in tabel 3.

Tabel 3.

	proces-verbaal	schriftelijke waarschuwing
Overtredingen van artikel 13 van de Bestrijdingsmiddelenwet; gelet op artikel 10a van het Besluit van 8 juli 1994, houdende voorschriften omtrent de vakkennis- en vakbekwaamheidseisen inzake bestrijdingsmiddelen.	6	15
Overtredingen artikel 10, eerste lid; gelet op artikel 5 tweede lid, en artikel 13, vierde lid van de Bestrijdingsmiddelenwet	14	45
Overtredingen van artikel 121, eerste lid; gelet op artikel 36, eerste lid van de GWWD en artikel 72, eerste lid van de Flora- en Faunawet	6	4
Totaal	26	63

3.2.1 Gebruik van bestrijdingsmiddelen zonder dat men in het bezit is van het vakbekwaamheidsdiploma
Bij 35 van de 313 bezochte bedrijven waar beroeps- of bedrijfsmatig bestrijdingsmiddelen werden gebruikt bleek dat de persoon die de bestrijdingsmiddelen gebruikte niet in het bezit was van het “vakbekwaamheidsdiploma dierplaagbestrijding en houtrotverwekkende schimmels”. Bij 6 overtreders is proces-verbaal opgemaakt. Bij de overige overtreders is geen proces-verbaal opgemaakt omdat de bestrijdingsmiddelen beroeps- of bedrijfsmatig werden gebruikt in bedrijven alwaar het zogenaamde “ongediertebestrijdingsplan” door de eerste toezichthouder was goedgekeurd. Voornoemde bedrijven hebben een waarschuwing gekregen.

3.2.2 Gebruik van niet toegelaten bestrijdingsmiddelen
Bij 2 van de 313 bezochte bedrijven werd een niet in Nederland toegelaten bestrijdingsmiddel gebruikt.

3.2.3 Gebruik van bestrijdingsmiddelen in strijd met het gebruikvoorschrift
Bij 132 van de 313 bezochte bedrijven werd vastgesteld dat men in strijd handelde met het gebruiksvoorschrift en toelatingsbesluit. Juist de dierplaagtechnicus wordt in zijn/haar opleiding duidelijk gemaakt dat men bestrijdingsmiddelen uitsluitend overeenkomstig het gebruiksvoorschrift en toelatingsbesluit mag toepassen. De “Regeling eindtermen diploma dierplaag- en houtrotverwekkende schimmelbestrijding” vereist dat degenen die examens doen blijken van voldoende kennis betreffende

de belangrijkste wet- en regelgeving op het gebied van de dierplaag- en houtrotverwekkende schimmel bestrijding, betreffende de toelating van bestrijdingsmiddelen in Nederland. Onder andere werden bestrijdingsmiddelen gebruikt bij bedrijven waar reeds lange tijd geen plaagdieren waren gedetecteerd. Dit betekende dat men bestrijdingsmiddelen gebruikte in strijd met het gebruiksvoorschrift. Immers men mag bestrijdingsmiddelen alleen en uitsluitend toepassen ter bestrijding van plaagdieren, indien deze aanwezig zijn. Zeer veel overtredingen werden vastgesteld in het kader van het niet of onvoldoende nemen en aanbevelen van preventieve maatregelen. Dit betekende dat men bestrijdingsmiddelen gebruikten in strijd met het toelatingsbesluit. Deze preventieve maatregelen zijn bouwtechnische- en hygiënische maatregelen. Met name de hygiëne liet veel te wensen over. Veelvuldig werd bij productie bedrijven veel oud productievuil en zwerfvuil aangetroffen. Dit leidt tot voldoende voedsel aanbod voor de te bestrijden plaagdieren en nestelgelegenheid. Voldoende voedselaanbod betekent dat de te bestrijden plaagdieren het aangeboden bestrijdingsmiddel zullen negeren of onvoldoende bestrijdingsmiddel opnemen. Dit laatste leidt tot resistentie. Veelvuldig werden de aanbevelingen van de bestrijdingstechnicus door de opdrachtgever niet opgevolgd. Het niet opvolgen van de aanbevelingen van de bestrijdingstechnicus door de opdrachtgever betekende dat de bestrijdingstechnicus in strijd met de Bestrijdingsmiddelenwet handelde. Dit was in veel voorkomende gevallen een duidelijk spanningsveld tussen uitvoerder en opdrachtgever. Uiteraard kan de bestrijdingstechnicus er toe besluiten om zijn dierplaagwering/bestrijdingsactiviteiten te beëindigen indien de opdrachtgever niet wil meewerken. Echter dit is uitermate moeilijk en feitelijk worden in dat geval de problemen opgeschoven naar een andere technicus die ongetwijfeld voor dezelfde problemen komt te staan. Overigens zijn in voornoemde gevallen maatregelen zowel richting uitvoerder als opdrachtgever genomen. Contra opdrachtgevers die de aanbevelingen bij herhaling niet opvolgden is waarschuwend opgetreden. De hierna getoonde foto's laten zien dat onvoldoende preventieve maatregelen zijn genomen.

foto 1.

Vloer met oud productievuil. Dit betekent voldoende voedselaanbod voor muizen waardoor de muizen niet of weinig van het aangeboden bestrijdingsmiddel zullen eten (opnemen). Hetgeen leidt tot detectieproblemen en het bevorderen van resistentie. Detectieproblemen houdt in dat, gezien de geringe opname van het aangeboden bestrijdingsmiddel, het moeilijk wordt om de plaagdierbezetting vast te stellen. Resistentie betekent dat uiteindelijk de aanwezige plaagdieren ongevoelig (immuun) zijn geworden voor het aangeboden bestrijdingsmiddel en dat men een middel met een andere werkzame stof moet toepassen. Echter dit is dweilen met de kraan open indien men **niet eerst** de preventieve maatregelen uitvoert. Vervuiling met oud productie- en zwerfvuil werd veelvuldig aangetroffen.

foto 2.

Muizenuitwerpselen worden niet verwijderd ondanks de aanbevelingen in de rapportage van de dierplaagtechnicus. Het niet verwijderen van de muizenuitwerpselen stelt de dierplaagtechnicus niet in staat om een juiste detectie uit te voeren. Deze situatie werd veelvuldig aangetroffen. Voorts is dit in het kader van de volksgezondheid zeer onwenselijk. Door muizen en ratten worden allerlei ziekten zoals leptospirose (ziekte van Weil), salmonellose en het hanta-virus overgebracht en uiteraard is het ethisch gezien zeer onwenselijk om in levensmiddelen uitwerpselen van plaagdieren aan te treffen of levensmiddelen die met urine zijn verontreinigd. Voorts kunnen ratten en muizen in de boerderijfase fungeren als verspreiders van besmettelijke dierziekten zoals mond- en klauwzeer en varkenspest. Voorts fungeren met name de muizen als reservoir voor de *Borrelia burgdorferi*, een spirocheet bacterie, de veroorzaker van de ziekte borreliose (ziekte van Lyme die door teken wordt overgebracht op onder andere de mens). Behalve de muizenuitwerpselen toont de foto eveneens de grote vervuiling aan met oud productie- en zwerfvuil.

3.2.4 Zorgvuldigheidsnorm

Bij 126 van de 313 bezochte bedrijven werden overtredingen vastgesteld in het kader van onzorgvuldig omgaan met bestrijdingsmiddelen. Onder andere te veel bestrijdingsmiddelen in lokdozen/kisten, gemorste bestrijdingsmiddelen, niet opruimen van bestrijdingsmiddelen, niet afgesloten lokkisten, beschadigde lokkisten(doosjes). Zie foto 3.

foto 3.

Niet afgesloten lokkist, te veel bestrijdingsmiddel in lokkist, oud bestrijdingsmiddel onder andere vervuild met ratten- en muizenuitwerpselen. Volledigheidshalve zij vermeld dat deze bestrijding was uitgevoerd door een persoon die niet in het bezit is van het vakbekwaamheidsdiploma. Een niet afgesloten lokkist betekent dat kinderen en huisdieren bij het bestrijdingsmiddel kunnen komen. Voorts kan eenvoudig het bestrijdingsmiddel de lokkist verlaten(morsen). Te veel bestrijdingsmiddel in een lokkist kan betekenen dat in één keer veel bestrijdingsmiddel wordt opgenomen (opname moet herhaaldelijk plaatsvinden 2 á 3 keer). Te veel bestrijdingsmiddel kan betekenen dat restanten van bestrijdingsmiddelen in de lokkist achterblijven die zijn bezoedeld met uitwerpselen, urine en andere vorm van bezoedeling (zwerfvuil) die juist om die reden niet meer worden gegeten. Voornoemde geldt uiteraard eveneens voor niet verse bestrijdingsmiddelen. Bijvullen van lokdozen met een bestrijdingsmiddel is dan ook niet toegestaan en niet professioneel omdat eerst de oude bestrijdingsmiddelen moeten worden verwijderd, de lokkist(doos) schoongemaakt en dan opnieuw vullen met een vers bestrijdingsmiddel (muizen 50 á 60 gram, bruine rat 250 gram).

foto 4.

Niet opgeruimde gemorste bestrijdingsmiddelen en zwerfvuil, gevaar voor volksgezondheid en milieu. Deze gemorste bestrijdingsmiddelen kunnen met het spoelwater in het milieu terechtkomen, voorts kunnen deze middelen in contact komen met levensmiddelen

Materiële schade:

foto 6

Plagdieren, in dit geval muizen, kunnen ook zeer veel materiële schade veroorzaken. Foto 6 toont hopen isolatiemateriaal dat is weggevreten uit de wand- en plafondisolatie. Dit betekent, naast verlies aan isolatiewaarde en stabiliteit dat muizen nestelen tussen de wandplaten. Andere materiële schade is: aantasting van elektriciteitskabels, netwerkkabels enz.. Het spreekt voor zich dat voornoemde schades tot enorme gevolgschade en onveilige situaties, bijvoorbeeld brandgevaar, kunnen leiden.

3.2.5 Overtredingen van de GWWD en Flora- en Faunawet

Bij 10 van de 313 bezochte bedrijven werden lijmplanken aangetroffen. Deze bevindingen zijn middels een rapport van bevindingen overgedragen aan de LID. Door de LID is zes keer proces-verbaal opgemaakt en er is vier maal een waarschuwing uitgegaan.

foto 5.

Lijmplanken zoals deze werden aangetroffen bij een bedrijf. Lijmplanken worden veelal neergelegd zonder dat een snelle controle(nazorg) plaatsvindt. Dit betekent dat muizen vast komen te zitten, de dieren proberen los te komen en scheuren vervolgens zich zelf stuk omdat de dieren op zoek willen naar voedsel en drinken. Loskomen is niet mogelijk hetgeen betekent, indien de snelle nazorg uitblijft, dat de dieren uitdrogen en verhongeren.

3.2.6 Monsterneming

Tweemaal is een monster van een bestrijdingsmiddel genomen en zijn deze monsters door het laboratorium van de VWA geanalyseerd. De uitslag van het laboratoriumonderzoek was positief. Met deze uitslagen werden de vermoedens van de inspecteur bevestigd dat de bestrijdingsmiddelen in strijd met het gebruiksvoorschrift waren toegepast.

3.2.7 Nazorg

Herinspectie zal plaats vinden bij de bedrijven waar een proces-verbaal is aangezegd of waar een waarschuwing naar is uitgegaan. Deze herinspecties zullen in 2005 plaatsvinden.

4 Discussie

Maatregelen, die moeten worden genomen alvorens men bestrijdingsmiddelen gebruikt voor de bestrijding van dierplagen, blijken in veel gevallen niet of onvoldoende te worden gerapporteerd door de bestrijdingstechnicus of door de opdrachtgever niet te worden opgevolgd. Dit blijkt een enorm spanningsveld te zijn. Zeer veelvuldig werden de aanbevelingen, die door de bestrijdingstechnicus werden gerapporteerd, **niet** door de opdrachtgever opgevolgd of serieus genomen. Dit betekent voor de verhouding kwaliteit/resultaat het volgende:

Bij bedrijven of opdrachtgevers die de preventieve aanbevelingen serieus nemen blijkt een cultuur te heersen van het samen met de bestrijdingstechnicus de dierplaagbeheersing te willen uitvoeren hetgeen leidt tot een positief resultaat; bij deze bedrijven is de dierplaagbeheersing een integraal onderdeel van het kwaliteitsdenken.

Veel bedrijven of opdrachtgevers zien echter de dierplaagbeheersing (bestrijding) als een verplichting of een noodzakelijk iets in het kader van hun bedrijfserkenning, EEG-erkenning, HACCP-certificering of hygiëncode. Dit betekent dat het **geen** onderdeel is van het kwaliteitsdenken. Dit leidt er toe dat de bestrijdingstechnicus voor minimale contracten een optimale inspanning moet leveren om een verantwoorde dierplaagbestrijding uit te voeren waarbij de bestrijdingstechnicus niet serieus wordt genomen. Deze opdrachtgevers volgen in de meeste gevallen niet de preventieve aanbevelingen van de bestrijdingstechnicus op. Bij deze opdrachtgevers is de dierplaagbeheersing/dierplaagbestrijding een **sluitpost**.

Bestrijdingstechnici behoren leading te zijn in het kader van de dierplaagbeheersing. Echter veelvuldig bleek dat de opdrachtgever dit niet accepteert en zelf wil bepalen wat wel dan niet gebeurt. In dit krachtenveld is het voor de technicus moeilijk zich staande te houden. De opdrachtgever aanspreken op zijn denken en handelen leidt tot conflictsituaties, waarbij de dreiging van opzeggen van overeenkomsten veelvuldig wordt ingezet door de opdrachtgever om de technici te dwingen in strijd met de Bestrijdingsmiddelenwet te handelen. Opgemerkt dient te worden dat veel bedrijven proberen te bezuinigen waar dit kan. Op zich is dit een nobel streven alleen dient men zich wel af te vragen of het bezuinigen op de dierplaagbeheersing een juiste keuze is, omdat daarmee niet aan de hygiënische- en bouwtechnische minima wordt voldaan.

Veel overtredingen werden vastgesteld. Voorgaande heeft reeds een aantal antwoorden gegeven op het hoe en waarom. Uiteraard dienen ook de dierplaagbestrijdingsbedrijven te werken aan een kwaliteitsverbetering waarbij men voldoet aan de wetgeving. Veelvuldig werden onder andere bestrijdingsmiddelen toegepast bij bedrijven waar, volgens de rapportage over een langdurige periode, geen dierplagen waren gesignaleerd. In het kader van detectie werden bij deze bedrijven bestrijdingsmiddelen gebruikt. Dit is in strijd met de Bestrijdingsmiddelenwet. Echter men aarzelt om in voornoemde gevallen in het kader van detectie over te gaan op een non-tox detectie. Veelvuldig werd als excuus aangevoerd dat de opdrachtgever een non-tox detectie niet zal accepteren. Volledigheidshalve dient te worden vermeld dat in enkele gevallen wel een non-tox detectie werd uitgevoerd.

Duidelijke afspraken moeten worden gemaakt met en door de eerste toezichthouders hoe zij met de dierplaagbeheersingsplannen (ongediertebestrijdingsplannen) om zullen gaan indien deze worden voorgelegd. Met name de bevoegdheid van de persoon die bestrijdingsmiddelen toepast is van belang want dit is tevens de persoon die de kennis in huis heeft om professioneel de detectie uit te kunnen voeren en de aanbevelingen en maatregelen kan initiëren en activeren. Dit betekent dat een dierplaagbeheersingsplan alleen goedgekeurd kan worden door de eerste toezichthouder indien degenen die het plan uitvoert in het bezit is van het vakbekwaamheidsdiploma “dierplaagbestrijding en houtrotverwekkende schimmels”.

5 Conclusies

Uit het onderzoek is gebleken dat veel overtredingen werden begaan. Echter dit zegt niet alles over de kwaliteit van de beroeps- of bedrijfsmatig werkende dierplaagtechnici, mede omdat veel van de gesignaleerde overtredingen te wijten zijn aan het gedrag van de opdrachtgevers.

- In strijd met het gebruiksvoorschrift werden bestrijdingsmiddelen gebruikt. Onder andere werden in het kader van detectie bestrijdingsmiddelen gebruikt waar non-tox volstaat omdat plaagdieren sinds lange tijd niet waren gedetecteerd. Te veel of te weinig bestrijdingsmiddelen werden aangeboden. Bestrijdingsmiddelen werden niet in depots(lokkisten/doosjes) aangeboden (in enkele gevallen los gestort).
- In strijd met het toelatingsbesluit werden bestrijdingsmiddelen toegepast. Maatregelen ter beheersing/wering werden niet of onvoldoende genomen. In zeer veel gevallen bleek dat ratten en muizen gezien de bouwtechnische tekortkomingen zeer eenvoudig gebouwen konden binnen komen. Elementaire maatregelen zoals het aanpassen van de ruimte van de onderzijde van de deuren, kleiner maken dan 0,5 cm, dichtmaken van wanddoorgangen, herstellen van vloeren, herstellen van wandbeschadigingen (veel open isolatiemateriaal).
- In strijd met het toelatingsbesluit werden bestrijdingsmiddelen toegepast terwijl de hygiëne volstrekt onvoldoende was. Veel oud productievuil en zwerfvuil (voldoende voedsel en nestelgelegenheid).
- Gebleken is dat in het kader van de preventieve maatregelen veelvuldig niet of onvoldoende wordt gerapporteerd en maatregelen worden getroffen alvorens men overgaat tot het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Duidelijk is dat een groot aantal bestrijdingstechnici geplaatst moeten worden in de categorie van “doeners”. Deze doeners gebruiken beroeps- of bedrijfsmatig bestrijdingsmiddelen maar verantwoordelijk c.q. rapporteren niets of weinig in het kader van de te nemen maatregelen en de gebruikte bestrijdingsmiddelen (werkzame stof).
- Heldere, professionele aanbevelingen, rapportages en dergelijke zijn in een aantal gevallen niet aanwezig
- Veelvuldig worden de aanbevelingen van de bestrijdingstechnicus niet opgevolgd door de opdrachtgevers.
- Bedrijfsplattegronden zijn in een aantal gevallen niet aanwezig. Deze plattegrond stelt de technicus in staat om de genummerde lokaasdepots(kisten/doosjes) aan te geven op de plattegrond, zodat deze altijd zijn terug te vinden en de technicus een weloverwogen aantal depots kan uitzetten in relatie tot de grootte van de ruimte.
- Niet altijd is bekend wie de bestrijdingsmiddelen heeft toegepast, omdat slechts een paraaf op het rapport is geplaatst.
- De bestrijdingsmiddelen en werkzame stoffen worden niet altijd vermeld.

- Veelvuldig bleek dat de opdrachtgever, die niet bevoegd is, te willen bepalen hoe de bestrijding moet worden uitgevoerd. Hierbij moet vooral gedacht worden in die gevallen waar de technicus, gezien de bezettingsgraad van plaagdieren, meer lokaasdepots wil plaatsen en de frequentie van inspecties en nazorg wil opvoeren.
- Organisatorische tekortkomingen bij de opdrachtgevers werden vastgesteld. Onder andere bleek de ingangcontrole van goederen onvoldoende (met vuile pallets komen veelvuldig muizen nesten mee naar binnen).
- Discipline bij opdrachtgever schoot hier en daar te kort. Onder andere werkte men met openstaande deuren; personeelsleden die etensresten laten slingeren en in het ergste geval werden brood-, snackresten en overig afval in hoeken en bovenop de bovenzijden van koel- en vriesruimten, geworpen. Voorts zowel in pandig als buiten rommelig, veel materiaal dat nooit meer wordt gebruikt, zwerfvuil en vuil weggezette fust (bakken, pallets).
- Tussen bestrijdingstechnicus en opdrachtgever ontstaat vaak een spanningsveld. In het meest gunstige geval vindt de opdrachtgever dat de technicus te weinig of niet krachtig genoeg rapporteert. Echter in veel gevallen bleek dat de opdrachtgever geen rapportage betreffende de bouwtechnische- en hygiënische situatie in zijn/haar bedrijf op prijs stelt. Dit omdat deze tekortkomingen te duidelijk herkenbaar worden voor de interne- en externe audits en de eerste toezichthouders zoals de VWA. In enkele gevallen werd door bestrijdingstechnici verteld dat zij waren bedreigd. Vaak werd door leidinggevenden van dierplaagbestrijdingsbedrijven verteld dat opdrachtgevers zeer snel hen de wacht aanzeggen indien de technicus zich kritisch opstelt om aan de Bestrijdingsmiddelenwet te kunnen voldoen.

6 Aanbevelingen

- 1 Sterke ontwikkeling van de professionaliteit van de dierplaagbestrijdingsbedrijven en de bestrijdingstechnici. Een grote rol is hiervoor weggelegd bij de opleidingsinstituten en examen- en certificeringsinstituten.
- 2 Voornoemde professionalisering moet er toe leiden bij de opdrachtgevers, die dit tot nu toe nog te weinig beseffen, dat dierplaagbeheersing een integraal onderdeel **moet** zijn van kwaliteitsdenken.
- 3 Uiteraard moeten de opdrachtgevers een gelijke professionaliteit tonen door de gewenste omslag in het kwaliteitsdenken te willen maken, zodat de dierplaagbeheersing geen sluitpost meer is.
- 4 Tijdens de opleiding en de na- en bijscholing meer aandacht voor de wetgeving en besluiten (toelatingsbesluiten).
- 5 Contracten tussen opdrachtgever en dierplaagbestrijdingsbedrijf moeten in feite niets meer en niets minder zijn dan een afspraak dat een bedrijf opdracht krijgt de dierplaagbeheersing/wering/bestrijding uit te voeren. Hoe of wat, zoals frequentie van bezoeken, is niet van tevoren te bepalen. Veelal belemmeren contracten een goede dierplaagbeheersing die voldoet aan de Bestrijdingsmiddelenwet.
- 6 Ten aanzien van de verkoop van bestrijdingsmiddelen/biociden die alleen en uitsluitend door een persoon mogen worden gebruikt die in het bezit is van zijn/haar vakbekwaamheidsdiploma “dierplaagbestrijding en houtrotverwekkende schimmels”, dient in de Bestrijdingsmiddelenwet een artikel te worden opgenomen die dit regelt.
- 7 Bij verkoop van voornoemde biociden aan een persoon zal deze zich moeten kunnen legitimeren met zijn of haar vakbekwaamheidspasje, net als bij licentiehouders voor gewasbeschermingsmiddelen.
- 8 Een administratie dient bij elke bestrijdingsactie te worden overlegd waarin minimaal wordt vermeld:
 - de naam van degene die de bestrijdingsmiddelen heeft gebruikt
 - kopie van het bevoegdheidspasje, dat is afgegeven door het CPMV of EVM, in het logboek
 - detectie en preventieve maatregelen
 - gebruikte bestrijdingsmiddel met toelatingsnummer.
- 9 Centraal meldpunt voor klachten.
- 10 Centrale registratie van personen die in het bezit zijn van het diploma “dierplaagbestrijding en houtrotverwekkende schimmels” en de behaalde na- of bijscholingspunten die nodig zijn voor de verlenging van het diploma.

Literatuur

1. Rapport Bestrijdingsmiddelenwet “vakbekwaamheidsdiploma 2003”,
W.G.A. Ruiter, VI-NW
2. Besluit vakkennis- en vakbekwaamheidseisen bestrijdingsmiddelen 1994 Bmw.
3. Bestrijdingsmiddelenwet 1962
4. Gezondheidswet en Welzijnswet voor dieren (GWWD)
5. Flora- en Faunawet
6. Rapport “Handhavingsactie verkoop Rodenticiden voor professioneel gebruik aan consumenten”,
drs. H.R. Reus, VWA/KvW/Regio-Noord